

*Wilhelm Reich***Autor: Alex Kurtagić**

Před devětapadesáti lety zemřel freudovsko-marxistický psychoanalytik, sexuální deviant, tvůrce a vyznavač spikleneckých teorií, ufolog a šarlatán Wilhelm Reich. Právě jeho dílku z roku 1933 *Masová psychologie fašismu* „vděčíme“ za pošetilý výklad fašismu coby příznaku potlačené sexuality. Touto myšlenkou se mnozí, zejména postmoderní intelektuálové, dodnes vážně zaobírají. Zemřel ve vězení, kam se dostal za pohrdání soudem, kde byl stíhán pro podvod.

Reich se narodil ve vesnici Dobzau, v tehdejší **království haličském a volyňském**, součásti rakousko-uherské monarchie (dnes západoukrajinská ves Dobrianyči). Brzy po jeho narození se rodina přestěhovala do **Bukoviny**. Jeho rodiče Leon a Cäcilia, bohatí statkáři, byli přesvědčeně odpadliční Židé: vychovali Wilhelma i jeho bratry jako Nežidy, mluvili na ně výhradně německy, trestali za je používání jidiš výrazů a zakazovali jim hrát si s místními jidiš mluvícími dětmi – vše ovšem bylo marné, protože Reich se v dospělosti pohyboval v převážně židovském prostředí.

Reichovo dětství dost možná vysvětluje jeho – ehm, „barvitou“ – budoucí kariéru: ještě jako malého ho zdrtila smrt mladší sestry, a podle jeho druhé dcery ho zneužil pedofil, což u něj spustilo předčasnou nezdravou posedlost sexem. Svému deníku se svěřil, že už ve čtyřech letech se pokoušel mít sex s rodinnou služkou, která s ním spávala v jedné posteli, během masturbace rukojetí bičíku zneužíval koně, od jedenácti let skoro denně spal se služebnictvem, od patnácti byl pravidelným návštěvníkem nevěstinců, od sedmnácti tam pak chodil denně (i když mu tamější ženy byly odporné) a dokonce si hýčkal sexuální fantazie o vlastní matce, na kterou myslel při sebeuspokojování. Jeho otec byl odtažitý žárlivec, kterému jeho manželka nasazovala parohy s Reichovým vychovatelem. Tehdy dvanáctiletý Reich o tom věděl: matku při jejích nočních návštěvách do vychovatelovy ložnice tajně sledoval. Spalovala ho při tom taková žárlivost, že se zabýval myšlenkou vynutit si na ní sex pohrůzkou, že o všem řekne otcí. Nakonec to skutečně udělal: otec matku bil a nakonec roku 1910 dohnal k sebevraždě. Vychovatel pochopitelně musel z domu odejít a do té doby doma vzdělávaný Reich odešel na gymnázium v **Černovicích**, kde ho začala sužovat lupénka, které se neměl zbavit po celý život. Nebylo to ale ještě všechno – roku 1914 zemřel na tuberkulózu jeho otec, inflace ho připravila o většinu dědictví a Rusové obsadili Bukovinu, takže s bratrem museli uprchnout a o všechno přišli. Tuberkulóze podlehl v roce 1926 i jeho bratr Robert.

V té době naplno zuřila Velká válka, a tak Reichovi nezbylo než narukovat do rakousko-uherské armády. Během své služby v letech 1915-1918 to dotáhl až na poručíka. Po válce odešel do Vídně, kde se zapsal jako student na právnické fakultě. Učivo ho však nesmírně nudilo, a tak přešel na medicínu. Ta už se mu zamlouvala více, přestože se mu

příčil tehdy módní mechanistický náhled na život. Vedl chudobný studentský život a přežíval o polévkách, ovesných vločkách a sušeném ovoci z univerzitní menzy. Bydlel v pronajatém pokoji, který stejně dobře mohl posloužit jako chladnička, a Reich musel mít ve studených měsících doma neustále na sobě kabát a rukavice. Během pitvy – proč ne? – se také zamiloval do jedné studentky, ta ho však odmítla.

Smůla se ho držela: roku 1919 se setkal se Sigmundem Freudem, který tehdy jako profesor načíнал svůj poslední rok. Reich si u něj vyptal seznam četby pro seminář sexuologie. S přihlédnutím k jejich nízkým fixacím v sobě oba muži nevyhnutelně našli zalíbení a Freud Reichovi ještě téhož roku dovolil vídat jeho psychoanalytické pacienty (přestože byl Reich tehdy jen dvaadvacetiletý neotrkaný student) a dokonce se stát členem **Vídeňské psychoanalytické společnosti**, který sestával z hrstky patolízalských Freudových stoupenců, scházejících se v malém bytečku. Reich, nyní už s jistým příjmem, si založil vlastní psychoanalytickou praxi a následně se přestěhoval jen pár domů od Freudovy základny, na stejnou ulici jako Mistr.

Netrvalo dlouho a naplno se projevila nevážnost a takřka zločinná povaha freudovské psychoanalýzy. Reich přijal jako pacientku devatenáctiletou Lore Kahnovou, a brzy s ní navázal poměr. Jelikož jim Reichova domácí a dívčini rodiče schůzky zakazovali, pronajala Lore k těmto účelům mrazicí místnost. Zakrvácené kalhotky následně nalezené její matkou v šatní skříni naznačují, že s Reichem otěhotněla a ten se následně pokusil bůhví jak (věšákem na kabáty?) provést nelegální potrat, následkem čehož došlo u dívky k infekci a sepsi, které podlehla. Když byl z tohoto Lořinou matkou obviněn, nafoukaný rezník tvrdil, že si všechno vymyslela, protože ji sexuálně přitahoval a coby odvržená milenka mu chtěla ze zášti uškodit. Matka následně spáchala sebevraždu a Reich nebyl za tento svůj zločin nikdy stíhán ani odsouzen.

Co hůř, nebohá Lore byla jen první v řadě: Reich k potratu donutil i další tři ze svých partnerek.

Stvůra se však teprve dostávala do otáček. Svedl i svou čtvrtou psychoanalytickou pacientku, osmnáctiletou Annie Pinkovou. Tentokrát však před zodpovědností neutekl a její otec ho donutil, aby si ji vzal. Svatba se konala roku 1922 a za svědky šli dva jeho kamarádíčky z psychoanalytického hnutí.

Osud však nastavoval Reichovi i laskavější tvář. Jako válečný veterán směl dokončit šestileté studium medicíny za čtyři roky a následně studovat neuropsychiatrii pod vedením **Julia Wagnera-Jauregga**, který zanedlouho obdržel Nobelovu cenu. Kéž by jen tuto přízeň využil k něčemu prospěšnějšímu.

Namísto toho se však rozhodl pracovat pro Freuda v jeho **Vídeňském psychoanalytickém ambulatoriu** (**Wiener Psychoanalytisches Ambulatorium**, pozn. DP). Stejně jako v případě o dva roky dříve otevřeného podobného zařízení v Berlíně se Freud tímto způsobem snažil získat nové stoupence hnutí i podíl na trhu: nabízel polevnu psychoanalýzu naivním a zranitelným lidem, kteří by si ji jinde nemohli dovolit (dělníci, rolníci či studenti), často

obětí posttraumatického válečného stresu. V ambulatoriu Reich vyhledával psychopaty a leccos naznačuje fakt, že když ho později Freud chtěl povýšit do výkonného výboru Vídeňské psychoanalytické společnosti, **Paul Federn** proti tomu vystoupil s tím, že podle jeho vlastní psychoanalýzy je sám Reich psychopat.

Reich se zanedlouho stal v ambulatoriu zástupcem ředitele. Mocně ho však pohánělo přesvědčení osobní i politické, a tak otevřel dalších šest sexuálních klinik zdarma, velkášsky nazvaných Německá říšská společnost pro proletářskou sexuální politiku (Deutschen Reichsverband für Proletarische Sexualpolitik, zkráceně **Sexpol**, pozn. DP) kde plnil lidem hlavy nejen psychoanalytickou pseudovědou, ale také marxistickými nesmysly – do té míry, že to vyvolalo rozpaky i mezi druhy z Freudova kultu. Reichovi to však nestačilo a začal se zasazovat o šíření sexuálního libertinismu a nepřerušované nabídky antikoncepce pro pracující třídy. Nezastavil se však ani u toho a v naprostém rozchodu s jakýmkoliv zdáním profesní důstojnosti přenesl svůj freudismus-marxismus do ulic v podobě mobilních klinik. Psychiatrie se tak dostala na roveň zboží prodávaného na tržišti. Bohužel se našlo dost důvěřivých lidí na to, aby jeho kliniky praskaly ve švech.

Vídeňský psychoanalytický institut si ho samozřejmě velice považoval: v roce 1924 se k němu Reich připojil a stal se šéfem odborné přípravy. O rok později mu vyšla první kniha *Der triebhafte Charakter: Eine psychoanalytische Studie zur Pathologie des Ich*, která mu vynesla profesionální uznání. Její chybou nebyl ani tak obsah – volající po systematické teorii charakteru – jako spíše osoba autora, z už nyní zjevných důvodů, které se s dalším odvíjením se našeho vyprávění dále ozřejmí.

Souběžně s prací o charakteru posedla Reicha myšlenka dobrého orgasmu coby léku na každou neurózu. Reich vlastně tomuto svému „vedlejšímu projektu“ podřídil práci na analýze charakteru, jejímž cílem měla do budoucna být „orgasmická potence.“ Tato jeho myšlenka vyvolala zdvižená obočí dokonce i pseudovědeckých kultistů Freudova hnutí. Časem se mu začali posmívat coby „prorokovi lepších orgasmů“ a zvěstovateli „genitální utopie“ a když roku 1927 předal Reich svému zestárlému mentorovi rukopis své nové knihy o funkci orgasmu (*Die Funktion des Orgasmus*, pozn. DP), Freud se pobaveně zeptal: „Tak tlustá?“ S odpovědí otálel, až se nakonec rozhodl pro shovívavost a krátké doporučení. Freud byl však přesvědčen, že jeho zbrklý učeník se má ještě hodně co učit. 1]

V roce 1927 onemocněl Reich tuberkulózou, takže strávil nějaký čas v sanatoriu ve švýcarském Davosu. Místo aby se kochal krásami přírody a byl na čerstvém vzduchu, propukla u něj existenciální krize. Do Vídně se vrátil plný vzteku, pochyb a paranoie. Brzy poté se zúčastnil pokusu o převrat v červenci 1927, kde se setkal s nespoutanou lidskou iracionalitou. Jeho reakce? Vstoupit do komunistické strany, jak jinak.

Coby „plnohodnotnému“ komunistovi už mu zbývala jen pouť do Stalinova Sovětského svazu, což také v roce 1929 udělal. Jeho cesta ho však jen utvrdila v závěru, že Marxe je třeba spojit s Freudem.

V té době Reich pracoval na svém „veledíle“ *Charakteranalyse: Technik und Grundlagen für*

studierende und praktizierende Analytiker (dokončeno roku 1933). Na první pohled se kniha zabývala analýzou charakteru, ve skutečnosti se jí Reich však prostřednictvím předělání struktury lidského charakteru snažil otevřít cestu sociálnímu inženýrství. Šlo o naprostou freudovskou pavědu: Reich strukturu charakteru považoval za výsledek kastrace a oidipovské nejistoty uvnitř nukleární rodiny. Soudil, že člověk si podle svého charakteru, emočních zábran a tělesného napětí vytváří jistou formu brnění (*body armour*). Protože tyto zábrany dle jeho mínění měly původ v potlačování z dětství, navrhoval Reich brnění rozebrat novým navozením vzpomínky na toto potlačení, a tak zábranu uvolnit.

Tak i Freudovu rakovinu horní čelisti připisoval brnění jeho charakteru, nikoliv náruživému kuřáctví a poněkud antisemitsky také rozhodl, že Freudův judaismus byl výsledkem potlačených impulzů.

Zatímco se zabýval výše nastíněnou činností, přesunul se Reich roku 1930 do Berlína, kde s úspěchem zopakoval taktiku z Vídně: otevíral sexuální kliniky v dělnických čtvrtích, vyučoval sexuální „výchovu“ a zaplavil město svými sexo-politickými pamflety. Stal se členem německé komunistické strany, protože však příliš neuměl spolupracovat v rámci organizace, po neshodách vyvolaných zpožděním publikace jednoho ze svých pamfletů (*Der sexuelle Kampf der Jugend*) si pro šíření své propagandy v roce 1932 zřídil vlastní nakladatelství.

I přes tyto drobné nesnáze se mu dařilo velice dobře. Lidem ve svém okolí se však brzy začal zajídat. Poté co se Reich zúčastnil konference propagující sexualitu dospívajících, ho komunisté vyrozuměli, že už dále nehodlají publikovat jeho materiály. K tomu se od Freuda dozvěděl, že byla zrušena i jeho smlouva na knihu *Charakteranalyse* se společností International Psychoanalytic Publishers. A po opakovaných nevěrách se konečně rozpadlo i jeho manželství.

Reich v té době už žil s tanečnicí Elsou Lindenbergovou. K moci se však dostal Hitler a v listu *Völkischer Beobachter* se často objevovaly výpady proti jeho *Der sexuelle Kampf der Jugend*. Reich proto usoudil, že mu v Německu pšenka nepokvete, a tak se s Elsou sbalili a odjeli od Vídně. Odtud se vydali dále do Dánska, Reich však zjistil, že tamější komunistická strana s ním nechce mít nic společného. Kvůli jeho propagaci sexuálního života nezletilých a tehdy nedávno vydané absurdní knize *Masová psychologie fašismu*, kterou i komunisté považovali za snůšku nesmyslů, ho vyloučili ze strany předem. Když už o vás nestojí ani komunisté, je to neklamná známka toho, že jste se ocitli skutečně na dně.

Nezbývalo mu tedy než se pokusit najít stoupence v Británii, proslulé svou blahosklonností k excentrikům. Naštěstí dospěli britští psychoanalytici po mnoha rozhovorech k závěru, že s Reichem by byly jen samé potíže, a tak byl urychleně odejit.

Následně se pokusil zakotvit ve Švédsku, Švédové však nebyli včerejší a obratem ho nechali sledovat – a nikoliv bezdůvodně, protože se vzhledem k jeho historii i agresivnímu osobnímu stylu psychoanalýzy domnívali, že ze svého hotelového pokoje řídí kuplířské podnikání a prodává Lindenbergovou. Švédská vláda zamítla prodloužení jeho víza, a tak se musel vrátit

do Dánska, tentokrát inkognito.

Když zmiňuji Reichův osobní styl psychoanalýzy, myslím to velice doslovně. Od roku 1930 provozoval psychoanalýzu velmi konfrontačně: posadil se naproti svým pacientům, začal je poučovat a odpovídat na vlastní otázky. Také jim přikazoval podle své nálady částečně nebo úplně se svléknout a tlačit na určitá místa na svých tělech do bodu bolesti. V podstatě se nejednalo o psychologickou analýzu, ale fyzické napadení. Čas od času si Reich povšimnul, že těly jeho klientů projíždí vlny rozkoše, což si vyložil jako orgasmický reflex. Proto se zabýval myšlenkou říkat svým sezením „orgasmoterapie,“ nakonec však přece jen zvítězily zbytky zdravého rozumu a raději použil nesmyslný a nevinně znějící termín „vegetoterapie.“

Freud však nebyl příznivě nakloněn ani těm nejmenším odchylkám od ortodoxie. Coby vůdce kultu vyžadoval od svých nohsledů naprosté přizpůsobení se a poslušnost. Kdo se těmito pravidly řídil, našel místo v jeho hnutí, kdo ne, musel jít o dům dál. A Reich byl jako utržený ze řetězu. Proto ho požádali, aby se vzdal členství v Psychoanalytické společnosti. Odmítl a roku 1934 odjel do Lucernu na každoroční zasedání této skupiny, kde se dozvěděl, že byl vyloučen už předchozího roku. Spolu se svou přítelkyní se utábořili ve stanu před dějištěm konference a Reich nosil za opaskem velký nůž, čímž jen upevnil svou pověst šílence. 2] 3] Federn byl naprosto znechucen a předložil ultimátum: „Buď Reich, nebo já!“4]

Přesto přese všechno se stále našli lidé ochotní Reichovi pomoci. Profesor psychologie na univerzitě v Oslo **Harald K. Schjelderup** ho pozval přednášet o analýze charakteru a vegetoterapii. Nabízenou ruku Reich jen tak nepustil a se svou přítelkyní zůstali celých pět let.

Ve městě, které se mělo v budoucnu stát Mekkou black metalu, se Reich snažil nalézt biologickou oporu pro své teorie. Pokusil se na svá orgasmická fantasma naroubovat dílo **Friedricha Krause** (otce elektrokardiografie), podle něhož v našich tělech funguje bioelektrický systém podobný relé náboje a výboje. Jeho jednoduchý orgasmický vzoreček není, možná řízením osudu, zcela nesmyslný: erekce vyvolává náboj, který vede k výboji a ten k opadnutí erekce. Z toho se dalo vycházet. Méně ospravedlnitelné už pak ale byly jeho metody kvantitativního testování: nalákal studenty z řad dobrovolníků, aby masturbovali, navzájem si sáli bradavky, škrábali, olizovali a líbali se s připojeným oscilografem. Mezi oklamanými byl i budoucí německý kancléř **Willy Brandt**, který tehdy chodil s Reichovou sekretářkou. V roce 1970 Brandt dosáhl nesmrtelnosti coby živoucí ztělesnění **Německa na kolenou**.

Další Reichovy počiny byly snad ještě bizarnější. Od roku 1934 až do vypuknutí války prováděl „bionové experimenty.“ Ty sestávaly z namíchání dryáku, jeho vychlazení a následného pozorování bakterií, které v návalech velikášskství nevídaných rozměrů považoval za své vlastní výtvořky, přestože šlo jen o vzduchem přenášené stafylokoky, které se tam dostaly následkem jeho metodologických nedostatků. Usoudil, že rakovinu zapříčiňuje pokles „orgonové“ energie. Orgony měly být euforickou životní silou, jejímž projevem je orgasmus.

Podle očekávání představa, že by tohoto šarlatána někdo bral vážně, neplnila vědeckou obec přehnaným nadšením. Jeho výzkumu „bionů“ se posmívali coby nesmyslu a za jediný rok vyšlo v norském tisku přes sto článků odsuzujících Reicha. Ostatně zcela právem, protože Reich zneužíval omezených univerzitních zdrojů. Po zhodnocení Reichovy práce dospěl profesor **Leiv Kreyberg** k závěru, že Reich toho o bakteriích a anatomii ví méně než průměrný student prvního ročníku. Když se proti tomu Reich ohradil a požadoval podrobnou kontrolní studii, Kreyberg odpověděl, že jeho práce za něco takového nestojí.

Když platnost jeho víza konečně vypršela, norští vědci byli rádi, že se Reicha zbaví a postavili se proti prodloužení. Byli to ale slušní lidé, a než by ho jednoduše předali gestapu, hledali lidštější řešení. A tak země velice pyšná na svou intelektuální snášenlivost, která se před méně než dvěma lety zbavila Lva Trockého, našla kompromisní řešení: Reichovo vízum sice bylo prodlouženo, ale do budoucna podle královského nařízení mohli psychoanalytici praktikovat pouze s platnou licencí a Reichovi dali velice jasně na vědomí, že na ni rozhodně nedosáhne. Ponížený a bezmocný Reich se vzteky neznal. Uzavřel se před světem a držel si okolí od těla.

Nádavkem k profesním zmatkům navíc Reichova přítelkyně otěhotněla. Zprvu byli šťastní, Reich si ovšem celou věc ovšem brzy rozmyslel a nutil ji k nelegálnímu potratu. Lindenbergová byla velice rozrušená, ale Reich si nakonec prosadil svou a společně se potajmu vrátili do Německa. Psychoanalytička **Edith Jacobsonová** jim v Berlíně zákrok domluvila. Do roku 1937 už nepolepšitelný Reich stihl navázat několik románek současně, první s jednou ze svých pacientek, ženou kolegy. Nejprve skončil kvůli záletu s psychoanalýzou, aby následně skončil poměr a znovu se začalo s psychoanalýzou a tak dále... Nakonec už byly Reichovy prohřešky proti profesní etice natolik do nebe volající, že jeho milenka mu pohrozila předáním celé záležitosti novinářům. Reich se z toho vyvlékl, když ji přesvědčil, že by ji odhalení poškodilo stejně jako jeho. Další aférku navázal s pětadvacetiletou Norkou Gerd Bergensenovou. Zatímco se dopouštěl opakovaných nevěr, pokrytecky držel Lindenbergovou zkrátka a žárlivě jí bránil vést cokoliv připomínající samostatný život. Poté co napadl skladatele, s nímž spolupracovala, chtěla nejprve zavolat policii, nakonec se ale slitovala s tím, že si Reich už nemůže dovolit další skandál. Přesto byl s jejich vztahem amen: když ji Reich v roce 1939 požádal, aby s ním odešla do USA, poslala ho Lindenbergová ke všem čertům.

Reichův odchod za oceán názorně ukazuje, že lotr nikdy netrpí nedostatkem důvěřivých a naivních lidí, na jejichž úkor žije – dokud sám sebe považuje za velikána. 5] Profesor psychologie na katedře psychiatrie při **Lékařské a chirurgické koleji Kolumbijské univerzity Theodore P. Wolfe** přijel do Norska studovat u Reicha a po tzv. „Reichově aféře“ nabídl svému mistrovi pomoc s přesunem do Ameriky. Wolfovi se povedlo přesvědčit **The New York School for Social Research** – newyorskou vysokou školu výrazně ovlivněnou kritickou teorií Frankfurtské školy – aby pozvala Reicha vyučovat „biologické aspekty utváření charakteru.“ Spolu s dalším bývalým Reichovým studentem Walterem Brieblem Wolfe složil pětisícovou záruku za Reichovo vízum a také zatahal za nitky u známých na ministerstvu vnitra. Reich dostal vízum a najal si byt v newyorské čtvrti Queens.

Jakmile se zabydlel a našel si sekretářku, okamžitě se vrátil ke svým obvyklým kouskům. Začal experimentovat se zvířaty, našel si novou milenkou Ilse Ollendorfovou, kterou přivedl do jiného stavu a následně ji nutil k ilegálnímu potratu. Tentokrát se však děvče přinutit nenechalo. Reich neměl v Americe přátele – jen kolegy, z nichž nikdo nenašel odvahu říkat mu jménem.

Právě v New Yorku se u Reicha dovršil přerod z šarlatána v úplného cvoka. Zatímco injekčně vpravoval do myší „biony,“ pozoroval údajně na nebesích stopy „orgonů.“ Začal tedy stavět orgonové krabičky, v nichž doufal soustřeďovat tuto kosmickou životní sílu. Nejprve vytvářel zvířecí verze, ale brzy se dopracoval až k lidským velikostem, což byly v podstatě židle uvnitř skříní vykládaných různými materiály. Pacienti v nich měli sedět nazí. Testy na lidech podnikal bez potřebného oprávnění, což však netrvalo dlouho: přestože se mu jaksi podařilo nalákat nějaké pacienty, někteří z nich si brzy uvědomili, že se ocitli v rukou magora – magora bez lékařské licence. Začaly kolovat klepy o jeho šílenství (nijak daleko od pravdy) i o tom, že býval pacientem blázince v **Utice**. Reich své příznivce prosil, aby kritiky neposlouchali a zachovali mu věrnost, protože měl za to, že objevil lék na rakovinu a přišel s jednotící teorií mentálního zdraví.

Pevně přesvědčen o vlastním významu požádal v prosinci 1940 dopisem Alberta Einsteina, zda by s ním neprobral jeho objevy. Nepředpojatý Einstein souhlasil se schůzkou. Ta se uskutečnila další měsíc a trvala pět hodin. Reich se Einsteina pokoušel přesvědčit, že jeho orgon lze využít jako bombu proti fašismu. Reich se domů vracel plný nadšení. Einstein na téma války proti fašismu slyšel, setkali se tedy znovu. Tentokrát Reich Einsteinovi přinesl malou orgonovou krabičku. Když ji Einstein testoval, naměřil odlišné teploty uvnitř krabičky a nad ní. Podle Reicha to bylo působením orgonu, jeden z asistentů ale upozornil na teplotní gradient v místnosti: teplejší vzduch stoupá vzhůru, a tak je u podlahy chladněji než u stropu. Pro Einsteina tím byla záležitost uzavřena. Ne tak pro Reicha, který se pustil do komplexních testů pod otevřeným nebem, o kterých pak napsal Einsteinovi pětadvacetistránkový dopis. Ten se ho snažil ignorovat, ale Reich byl tak vytrvalý, že vydržel tři roky bez jediného přerušení Einsteinova jednolitého mlčení. Nakonec ale Reichovi ruply nervy a Einsteinovi pohrozil zveřejněním jejich úvodní korespondence. Einstein mu konečně napsal, že o jeho dílo nemá zájem a vyzval ho, aby nevyužíval jeho jméno pro vlastní propagaci. Rozzuřený Reich si to vyložil jako důkaz spiknutí zosnovaného komunisty nebo na základě pomluv o jeho údajném šílenství, a v roce 1953 celou korespondenci vydal ve zlověstně nazvaném svazku *The Einstein Affair* (Einsteinova aféra).

Na New York School for Social Research Reich nevydržel ani dva roky. Její vedoucí **Alvin Johnson** věděl o jeho vychloubání, že vyléčil rakovinu orgonovými krabičkami, a když mu Reich napsal, aby se chvástal životy zachráněnými díky jeho tajným experimentům, Johnson ho s lehkým srdcem vyhodil.

Reich nevydržel ani ve svém bytu v Queensu. Sousedé si stěžovali na jeho pokusy se zvířaty tak vytrvale, až ho nakonec majitel vystěhoval. Reich však měl podobně jako kočka devět životů a jeho důvěřiví příznivci vybrali 14 tisíc dolarů (v dnešních cenách 221 tisíc!), aby si mohl pořídit vlastní dům na 69 Avenue.

O několik měsíců později zaútočili Japonci na Pearl Harbour, následkem čehož americké úřady zasáhly proti podezřelým podvratným žvlům. Uprostřed noci na 12. prosince 1941 zaklepala u Reicha na dveře FBI. Agenti s nechutí přeletěli pohledem některé tituly v jeho knihovně (Hitlerův *Mein Kampf*, Trockého *Můj život* nebo Leninův životopis) a zatknuli ho. Podle všeho si ho spletli s Wilhelmem Reichem z New Jersey, knihkupcem, který šířil komunistickou literaturu. Převezli ho na Ellis Island, kde byl v cele s členy Německo-amerického Bundu. Dostal však záchvat lupénky a byl převezen do vězeňské nemocnice. Po několika výsledcích byl propuštěn poté, co začal vyhrožovat hladovkou. Přesto ho nepřestávali sledovat. Po dvou letech si lidé v FBI konečně uvědomili svůj omyl a jeho spis uzavřeli.

Orgonový švindl vynášel a roku 1942 už si Reich mohl dovolit koupit starou farmu v Maine. Nazval ji **Orgonon** a využíval ji jako letní sídlo. Nechal si tam postavit chatu, pak laboratoř, posléze větší srub a observatoř, až se tam nakonec v roce 1950 přestěhoval natrvalo. Šli tam s ním i další lidé – doktoři, asistenti, vydavatel a umělec **William Moise**, který si později vzal Reichovu dceru – a z Orgononu se tak stalo sídlo kultu.

V této době také byly konečně rozdrceny poslední zbytečky Reichovy reputace. V roce 1947 se novinářka na volné noze **Mildred Edie Bradyová** rozhodla na jeho tvrzení podívat blíže. Správně rozpoznala psychoanalýzu jako pseudovědu o nic lepší než třeba astrologie a usoudila, že Reich hraje podvodnou hru. Její článek „**The Strange Case of Wilhelm Reich**“ (Podivný případ Wilhelma Reicha), vyšel v *Harper's* i *The New Republic* a šéf zdravotního oddělení Federální obchodní komise J. J. Durrett vyzval Úřad pro kontrolu potravin a léčiv (Food and Drug Administration /FDA/), aby se na Reichovu činnost podrobněji podíval. Vyšetřování FDA došlo k závěru, že Reich řídí „podvodnou operaci velkého kalibru“ a vyslovili podezření, že se jedná o nějaký švindl se sexuálním podtextem.

Vyšetřování se však vlekle a Reich mezitím dostal povolení zřídit Orgonomic Infant Research Centre (Orgonomické dětské výzkumné centrum). I tentokrát bylo jeho cílem sociální inženýrství: bránit vytvoření tělesného brnění už od narození. „Výzkum“ probíhal ve sklepě Reichova domu ve Forest Hills, ve skutečnosti šlo ale o sexuální zneužívání dětí. Pachatelem nebyl tentokrát Reich, ale jeho „terapeuti.“ Některé z dětí později vystoupily s obviněním ze sexuálního zneužívání. A i v těch případech, kdy nešlo o pohlavní zneužívání, pořád to nebylo nic než obyčejné týrání: „vegetoterapeutická“ sezení dětem ubližovala. Děti často ne starší než pět let učili masturbovat. Terapeut byl zatčen, ale Reich se znovu trestu vyhnul: obvinění byla stažena, když slíbil centrum uzavřít.

Reich se v mezidobí oženil s Ollendorfovou a měli spolu dítě. Pro darebáka tohoto kalibru to však nebyla sebemenší překážka, aby si nezačal se svou zaměstnankyní Louis Wyvellovou. Licoměrný lhář však na svou ženu nesmírně žárlil, a když ji v roce 1951 začal podezřívat z nevěry, žádal o rozvod. Aby ji ještě více ponížil, donutil ji podepsat dokument, kde se doznává ke strachu a nenávisti k Reichovi.

Téhož roku se Reich rozhodl, že objevil nový typ energie: „smrtící orgonovou radiaci.“ Té kladl za vinu šíření pouští a vytvořil „rozbíječ mraků“ sestávající z hliníkových trubek na pohyblivé platformě připojených ke kabelům ponořeným do vody. Namířením tohoto zařízení

do nebe doufal přivolat déšť. Tím se otevřela další možnost obohacení. Během sucha v roce 1953 za ním přišli zoufalí farmáři, ochotní vyzkoušet pro záchranu plodin cokoliv, a nabízeli mu za déšť zaplatit. Reich namířil svůj rozbíječ mraků proti nebi a shodou okolností toho večera pršelo, a Reich si mohl s úsměvem nechat zaplatit svou sazbu.

V roce 1952 Reicha konečně „dostihlo“ vyšetřování FDA. Tři vyšetřovatelé se bez ohlášení objevili na jeho farmě. Tajnůstkářský Reich, který někdy odháněl nevíтанé hosty (včetně čumilů na sousedních pozemcích) i se zbraní v ruce, byl pobouřen a arogantně je poslal do háje se slovy, že pokud s ním chtějí jednat, musí si nejprve nastudovat jeho dílo. Pozornost úřadů u něj ještě povzbudila agresivitu, ale také deziluzi, že má přátele na vlivných místech, že prezident Eisenhower nařizuje americkým armádním stíhačkám přelétávat nad Orgononem za účelem Reichovy ochrany. Ve skutečnosti však byrokratická mašinérie s námahou, ale nemilosrdně supěla kupředu: v roce 1954 vydal návladní pro stát Maine předběžné opatření s cílem zabránit Reichovi rozesílat orgonové krabičky mezi americkými státy a šířit propagační literaturu. Reich odmítl přijít k soudu, neuznával totiž pravomoc žádných soudů. Proto opatření nabylo platnosti bez odporu; soudce nařídil orgonové krabičky zničit a zadržet veškerou literaturu zabývající se orgonem.

Reicha to samozřejmě postrčilo ještě dále na jeho cestě k excentricitě. Od počátku roku 1954 u něj dozrávalo k přesvědčení, že na Zemi útočí UFO přelety, při nichž ve snaze zničit planetu zanechává černé kondenzační stopy smrtící orgonové radiace. Proto Reich oprášil svůj rozbíječ mraků a začal ho směřovat na údajné UFO v domnění, že z nich takto může vysát radiaci. Spolu se synem Peterem trávili noci hraním před-počítačové verze Space Invaders, kdy vedli „masivní meziplanetární bitvy.“ V roce 1956 vydal Reich knihu *Contact with Space* (Kontakt s vesmírem), v níž napsal, že jeho otec možná je mimozemšťan.

V tomto období si Reich začal s dalšími dvěma ženami – jednou z nich byla manželka jeho kolegy, kterému nedávno porodila dítě.

FDA očividně příliš nevěřila, že se Reich bude nařízením soudu řídit a zatímco byl v Arizoně, vyslali jednoho agenta, aby coby zákazník předstíral zájem o součást orgonové krabičky. Objednávka byla doručena a Reich a jeho společník tak měli na krku obvinění z pohrdání soudem. Reich znovu odmítl dostavit se před soud, takže ho zatkli a přivedli silou. Rozhodl se hájit sám, ale než stačil dokončit svou řeč, soudce navrhl jeho exmanželce, aby podstoupil psychiatrické vyšetření. K němu však nedošlo a Reich byl shledán vinným. Rozsudek zněl: dva roky ve vězení a pokuta 10 tisíc dolarů Nadaci Wilhelma Reicha.

Orgonové boxy byly pod dohledem agentů FDA sekerami rozbity na kusy a šest tun literatury spáleno. Organizace **American Civil Rights Union** byla tímto činem, později označovaným za jeden z největších případů cenzury v Americe, rozhořčena a snažila se Reichovi pomoci, ale ten je kvůli tomu, že neprotestovali proti likvidaci orgonových krabiček, znechuceně odmítl.

Po neúspěšném vyčerpání procesních prostředků nastoupil se svým spolupachatelem 12. března 1957 do federální věznice v Danbury. Výši jeho IQ stanovili na 118, tedy nijak oslnivé číslo. Psychiatr, jeho obdivovatel, který prováděl vstupní prohlídku, dospěl k závěru, že Reich

vykazuje známky paranoie, které se projevují velikášstvím, stihomamem o pronásledování a bludy. O týden později ho po převozu do Federální věznice v Lewisburgu vyšetřili znovu – závěr zněl „psychicky normální, ovšem s rizikem psychózy v případě vystavení stresu.“ Už od 20. let ale různí psychoanalytici zabývající si Reichovou psýché nacházeli známky „počínající schizofrenie“ (Federn), psychopatie (Federn), plnohodnotné schizofrenie (Sado) a bipolární poruchy (jeho vlastní dcera Lore).

Kriminálník si zažádal o prezidentskou milost, velice rychle ale zjistil, že v Bílém domě přímluvce nemá. Spoluvězni ho znali jako „chlápka s lítajícíma talířema“ a „chlápka se sex krabičkama.“ Vydržel pouhých osm měsíců: v cele ho navštívila smrtka – nebo to byla mimozemská forma života? – což se zjistilo, když se ráno neukázal na nástupu.

Abychom nebyli nespravedliví, zárodečná etapa vědecké disciplíny se bez intuice a spekulací zpravidla neobejde. Čas od času k něčemu mohou vést i šílené teorie. Proto bychom na Reichovu práci na teorii charakteru, v době kdy byla psychologie teprve v plenkách, měli nahlížet s jistou dávkou shovívavosti. Stejně tak se není třeba uchýlovat k pruderii, když přijde na lidskou sexuologii: empirický výzkum sexu se bez sexu prostě neobejde. Reich však rozhodně nebyl na něco takového ten pravý – spíš naopak, jelikož stav vědy v jeho době mu poskytl manévrovací prostor, kterého by se mu jinak nedostalo; dnes by ho jeho metody přivedly za mříže bez delších průtahů. S pravděpodobností blížící se jistotě by jeho jméno ocitlo v rejstříku sexuálních delikventů.

Jedinou možnou obranou pro něj zůstává šílenství. Leccos nasvědčuje, že skutečně trpěl jednou nebo několika mentálními poruchami, které mohly být **subklinické** nebo špatně diagnostikované. Říkám špatně diagnostikované, protože i když dva z jeho kolegů označili Reicha za schizofrenika, freudovská psychoanalýza není skutečná věda; mimoto se schizofrenie používá jako zastřešující termín pro to, co může být několika dosud ne zcela pochopenými poruchami. Ať už zněla jeho skutečná diagnóza jakkoliv, nesmíme zapomínat, že šlo o muže sužovaného vnitřními démony, jehož nezdravé posedlosti mohly mít kořen ve zneužívání z dětských let.

Proto se člověk takřka zdráhá uvěřit, do jaké míry levicovní intelektuálové brali Reicha vážně. Jistě můžeme odpustit romanopiscům, kteří se zajímali o jeho dílo – spisovatelů či básníkův dovoluje kreativní licence hledat svou inspiraci leckde. Všichni z nich se však jistě ne náhodou zařadili mezi vůdčí postavy **beat generation** (Allen Ginsberg, Jack Kerouac a William Burroughs) a/nebo **kontrakultury 60. let** (Norman Mailer, Dwight MacDonald či Paul Goodman). S podezřením nepochybně musíme přistupovat k těm, kteří zařazují Reichovu *Masovou psychologii fašismu* do vysokoškolských sylabů jako seriózní teoretický text. Podobně pozdvižené obočí vyvolává i rozhodnutí vydavatelství Macmillan, když se prostřednictvím jednoho ze svých dceřiných vydavatelství (**Farrar, Straus and Giroux**, pozn. DP) rozhodlo znovu vydat jeho dílo, když by k tomuto účely plně postačovalo maličké okrajové nakladatelství typu Adventures Unlimited. Nepochopitelně se jeví i slova údajně seriózního listu *The Guardian*, když jejich novinář Reicha popisuje jako „nejgeniálnějšího z druhé generace psychoanalytiků,“ a v rozsáhlém článku o něm mluví jako vizionáři, který předběhl dobu. V skutečnosti Reicha vlastní syn popsal jako vědce 19. století, který se se

svým stoletím spíš srážel. 6]

Podle všeho existuje *Orgonomický žurnál* vydávaný Americkou vysokou orgonomickou školou (ano, celá škola věnovaná studiu Reichových teorií /dokonce i Wikipedie označuje orgonomii jako pseudovědu, a to už je co říct, pozn. DP/), ale akademičtí přispívatelé se neodvažují své články podepisovat vlastním jménem, protože by si tak zničili reputaci i kariéru. 7]

Kdyby byl Reich jen dalším z řady vyšinutých šarlatánů, přiměřenou reakcí na jeho velebení coby vizionáře a guru by bylo obrátit oči v sloup a dál se věcí nezabývat. Nad Reichem však nelze snadno mávnout rukou a označit ho jen za jednoho z mnoha. Sehrál totiž mj. rol v pornografizaci současné západní kultury. A za to si – kromě všeho výše popsaného – zasluhuje opovržení.

Poznámky:

1] „Letter from Freud to Lou Andreas-Salomé, May 9, 1928“. Podle Freuda neexistovala jediná příčina neuróz, viz Myron Sharaf *Fury on Earth: A Biography of Wilhelm Reich* (Cambridge, MA: Da Capo Press, 1994) str. 154.

2] Richard F. Sterba, *Reminiscences of a Viennese Psychoanalyst* (Detroit, MI: Wayne State University Press, 1982) str. 89.

3] Christopher Turner, *Adventures in the Orgasmatron: How the Sexual Revolution Came to America* (New York: Farrar, Strauss and Giroux, 2011) str. 166-167.

4] *Ibid.*

5] Z Reichova deníku: „V podstatě jsem velikán; vzácnost. Naneštěstí však úplně nedokážu sám v sebe uvěřit, a proto se stále nedokážu do úlohy velikána vžít.“ Citováno v Robert S. Corrington, *Wilhelm Reich: Psychoanalyst and Radical Naturalist* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2003) str. 187.

6] Turner str. 376.

7] Sharaf str. 482.

Článek Alexe Kurtagiće *Forgetting Wilhelm Reich* vyšel původně na stránkách vydavatelství Wermod&Wermod.